

Комунальний заклад вищої освіти
“Рівненська медична академія”
Рівненської обласної ради



Методичний вісник
***“Траєкторія медичної
освіти”***

2024



*Комунальний заклад вищої освіти
“Рівненська медична академія”
Рівненської обласної ради*

*Рівненський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти*

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

ТРАЄКТОРІЯ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

**Збірник матеріалів
з досвіду роботи педагогів та тез доповідей
Освітнього навчально-методичного форуму
«Фахівець XXI століття:
дослідження та освітні інновації в умовах
воєнного стану в Україні»**

(м. Рівне, 30-31 січня 2024 року)

УДК 61:378(082):355.45(477)

Розглянуто та рекомендовано до видання Вченою радою
Комунального закладу вищої освіти «Рівненська медична академія»
Рівненської обласної ради,
протокол № 7 від 31 січня 2024 р.

Редакційна колегія:

Редактор: *Сабадишин Ростислав Олексійович*, ректор КЗВО «Рівненська медична академія» РОР, професор, доктор медичних наук, Заслужений лікар України.

Заст. редактора: *Туровська І.О.*, директор Фахового медичного коледжу КЗВО «Рівненська медична академія» РОР;

Баб'як В.І., кандидат медичних наук, доцент, проректор з навчальної роботи КЗВО «Рівненська медична академія» РОР;

Бухальська С.Є., кандидат педагогічних наук, заступник директора Фахового медичного коледжу КЗВО «Рівненська медична академія» РОР з виховної роботи;

Хмельяр І.М., кандидат педагогічних наук, доцент, начальник навчально-методичного відділу КЗВО «Рівненська медична академія» РОР;

Штрімайтіс О.В., кандидат фармацевтичних наук, доцент, проректор з наукової роботи КЗВО «Рівненська медична академія» РОР.

Щупак О.Ю., методист КЗВО «Рівненська медична академія» РОР.

Траекторія медичної освіти: збірник матеріалів з досвіду роботи педагогів та тез доповідей Освітнього навчально-методичного форуму «*Фахівець XXI століття: дослідження та освітні інновації в умовах воєнного стану в Україні*», м. Рівне, 30-31 січня 2024 р. / редкол.: Р.О. Сабадишин та ін. – Рівне: КЗВО «Рівненська медична академія», 2024. – 272 с.

У віснику розміщено матеріали з досвіду роботи педагогів та тези доповідей Освітнього навчально-методичного форуму «*Фахівець XXI століття: дослідження та освітні інновації в умовах воєнного стану в Україні*», що відбувся у КЗВО «Рівненська медична академія» РОР 30-31 січня 2024 року в режимі онлайн. У збірнику висвітлено актуальні проблеми теорії і практики впровадження інноваційних технологій в освітній процес у медичних навчальних закладах в сучасних умовах.

Матеріали тез доповідей та з досвіду роботи педагогів подані в авторській редакції. За їх якість і науковий зміст відповідають автори.

Рекомендовано для педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів.

19.	Ліннік Ю.В. Соціально – психологічні чинники девіантної поведінки у студентів: діагностика та корекція	122
20.	Лісецька І.С. Самостійна робота студентів як важлива складова навчального процесу	131
21.	Лисиця Ю.С. Аспекти формування готовності майбутніх гігієністів зубних до професійно-особистісного саморозвитку	135
22.	Лопатюк Г.У. Ситуаційні задачі як засіб формування професійної компетентності у студентів медичних навчальних закладів	141
23.	Марчук Т.Г. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій як запорука фахової компетентності студентів медичного навчального закладу ..	146
24.	Мельничук О.Д. Навчальні принципи та матеріали для студентів-медиків: англійська мова в професійному контексті	157
25.	Міскевич В.В. Інструменти та прийоми формування громадянської компетентності студентської молоді	168
26.	Палапа В.В., Оксюта В.М. Формування стресостійкості при підготовці майбутнього медичного працівника	172
27.	Пасічник І.М. Роль майбутніх медичних працівників у наданні першої психологічної допомоги в умовах воєнного стану	177
28.	Сенета С.Є. Розвиток фахових та інформаційних компетентностей студентів-медиків у ході вивчення теми «Медичні інформаційні системи в структурі електронної системи охорони здоров'я (ЕСОЗ) України» предмету «Інформаційні технології у професійній діяльності»	186
29.	Степанюк А.В., Фльорик Н. Система навчально-пізнавальних завдань як засіб інтеграції змісту природничої освіти школярів	191
30.	Сорока О.В., Щербина К.Є. Адаптивні аспекти тайм-менеджменту	197
31.	Таборовець Л.М. Виховання духовно-естетичних та моральних цінностей студентів на заняттях української мови та літератури в умовах воєнного стану в Україні	201
32.	Таргоній І.І. Особливості формування духовно-моральних цінностей студента-медика	208
33.	Таргоній І.І. Формування здоров'язберігаючих компетентностей – важлива умова реалізації компетентнісного підходу в процесі підготовки медичних працівників	211
34.	Таргоній Т.І. Цифрова компетентність як одна із професійно значущих компетентностей сучасного педагога	221
35.	Турпакова В.Є. Основні аспекти формування професійних компетентностей фахівців медичних спеціальностей на заняттях з хірургічних дисциплін за умов дистанційного навчання	224
36.	Турпакова Ю.О. Досвід використання різних засобів наочності для візуалізації, покращення засвоєння інформації та формування фахових компетентностей у студентів фахового медичного коледжу кзво «рівненська медична академія»	232

СИСТЕМА НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ЯК ЗАСІБ ІНТЕГРАЦІЇ ЗМІСТУ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТИ ШКОЛЯРІВ

Степанюк Алла Василівна

Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
доктор педагогічних наук, професор,
викладач кафедри загальної біології та
методики навчання природничих дисциплін

Тернопіль, Україна

Фльорик Наталія

Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
здобувач вищої освіти

Тернопіль, Україна

***Анотація.** У публікації розкривається сутність природничо-наукової картини світу та системи завдань як засобу її формування у здобувачів освіти, проводиться аналіз концептуальних положень, які виконують при конструюванні змісту ПНКС, та ознайомлення із системою навчально-пізнавальних завдань світоглядного змісту для школярів.*

***Ключові слова:** природничо-наукова картина світу, система навчально-пізнавальних завдань.*

Важливим напрямом реформування шкільної освіти в Україні є формування інтелектуального та культурного потенціалу нації як найвищої цінності. Його реалізація передбачає створення умов для вільного вибору учнем своєї світоглядної позиції. Одним із суттєвих компонентів наукового світогляду та базою його формування є природничо-наукова картина світу (ПНКС). Вона розглядається як форма відображення дійсності та систематизації наукових знань і акумулює найбільш важливі досягнення природничих наук. ПНКС ми тлумачимо як вищу форму інтеграції знань про природу. Тому метою нашої

статті є розкриття сутності природничо-наукової картини світу та системи завдань як засобу її формування у школярів.

Успіхи природничих наук у галузі фундаментальних досліджень у ХХІ ст. суттєво змінили уявлення людей, навіть далеких від науки, про навколишній світ. Так, у сучасній ПНКС природа розглядається як система взаємопов'язаних підсистем різного рівня складності, між якими існує субординаційний, ієрархічний зв'язок [1; 2]. Модель нової саморегулюючої «творчої» картини світу охоплює і всі соціальні сфери життя, оскільки поняття «природа» поєднує всебічний взаємозв'язок всіх матеріальних, енергетичних та інформаційних феноменів, включаючи суб'єктивно-об'єктивні відносини. В вузькому тлумаченні слова під природою розуміють її творчо-організуючу силу, тобто динамічний аспект. Проведений аналіз сутності сучасної ПНКС дозволив зробити висновок, що всі зміни, які відбулися у сучасному світосприйнятті загалом базуються на двох науках: системології та синергетиці. Системології тлумачить всесвіт як поєднання взаємопов'язаних систем різного рівня організації, що перебувають у постійному саморозвитку і не мають ні початку, ні кінця. Система — це форма організації існування матерії. А основне, на нашу думку, положення синергетики стверджує, що ціле більше за суму складових його частин (неадитивність цілого сумі складових його частин) [3].

Зупинимось на аналізі концептуальних положень, які виконують при конструюванні змісту ПНКС школярів як гносеологічну функцію, так є і безпосереднім інструментарієм формування моделі поведінки, що забезпечує коеволюцію людини і природи. А саме: 1. Відповідно до концепції еволюційного ряду в природі існує ієрархія систем різного рівня складності. Еволюція світотворення характеризується переходом від нижчих, більш простих рівнів до вищих, більш складних. Життя — це метасистема, в якій чітко виражене не паралельне, а поступове поєднання. 2. Послідовна субординація біологічних систем проявляється у співвідношенні законів, що діють на цих рівнях: загальний напрям дії законів системи певного рівня визначається в кінцевому результаті більш загальними законами системи

наступного рівня. 3. Еволюція менш загальних систем є основою стабільності системи більш високого порядку (біосфери). Тобто функціонування біосфери як цілісності спрямоване на збереження її стабільності. Якщо певні її структурні одиниці не функціонують в заданому напрямку, то включаються механізми на приведення їх до норми або, якщо це неможливо, то до їх знищення [3].

З метою доведення до свідомості школярів зазначених концептуальних положень, ми розробили систему навчально-пізнавальних завдань світоглядного змісту. Під системою завдань світоглядного спрямування ми розуміємо впорядковану сукупність взаємозв'язаних завдань міжпредметного змісту, сконструйованих на основі методів творчості вчителя та учнів, орієнтованих на цілісне пізнання, створення, перетворення і використання в новій якості інформації, об'єктів, ситуацій, явищ та формування ціннісного ставлення до світу природи та знань про неї. Вона передбачає такі типи та види завдань:

I тип – завдання на формування світоглядних висновків.

Види завдань:

1.1. *Завдання на розкриття світоглядних ідей:*

1.1.1. Матеріальна єдність Всесвіту та загальний зв'язок як атрибут матерії (єдність складу природних систем, розкриття структурного, функціонального та генетичного зв'язків у природних системах, причинно-наслідкові зв'язки (принцип детермінізму), загальні закони розвитку природи (атомно-молекулярне вчення, закон періодичності, закон збереження та перетворення речовини, енергії та інформації тощо), супідрядність фізичних, хімічних законів біологічним, взаємозв'язок фізичної і хімічної форм руху матерії з біологічною та біологічної з соціальною, природотворча і природоперетворююча функція живої матерії).

1.1.2. Природа як система (ієрархічна структура, різноманітність, матеріальна єдність, цілісність, енергетична «стабільність» і

доцільність).

1.1.3. Енергетичність (неадитивність цілого сумі складових частин).

1.1.4. Динаміка (форми руху матерії) та еволюція природних процесів.
Флуктуації (різноваріантність та різноспрямованість процесів).

1.1.5. Еквіфінальність (завершеність та безкінечність процесів,
результативність).

1.1.6. Самопідтримання (розмноження, саморегуляція, гомеостаз).

1.1.7. Стійкість та адаптація природних систем.

1.2. *Завдання на розгляд явищ, які розкривають прояв основних законів діалектики (перехід кількісних змін в якісні, хаосу в порядок, заперечення заперечень, антонімічність явищ (ускладнення і спрощення природних систем, життя – смерть, розвиток-старіння тощо). Приклад: вивчення асиміляції та дисиміляції, синтез та розщеплення білків, жирів і вуглеводнів в клітині, фотосинтез і мінералізація, спадковість і мінливість, тощо.*

1.3. *Завдання на порівняння сфер застосування різних законів розвитку природи, матеріального виробництва та суспільства для усвідомлення учнями класифікації законів на конкретні та загальні. Приклад: Чи можна на основі закону гомологічних рядів пояснити закон періодичності в живій природі?*

II тип – завдання на розкриття міжпредметного змісту та взаємозв'язку навчального матеріалу

2.1. *Завдання, які передбачають пояснення фактів (явищ, подій, процесів) однієї науки на основі правил, законів, теорій іншої науки). Приклад: Пояснити процес газообміну в легенях людини на основі відомих законів фізики і хімії.*

2.2. *Завдання, в яких поняття, закон, теорія ілюструється, конкретизується фактами із суміжних наук. Приклад: конкретизація понять в різних науках : рух, періодичність, перетворення, різноманітність, динаміка.*

2.3. *Завдання на виявлення особливостей явищ, змісту понять, законів у специфічних умовах, включно у технологічних процесах. Приклад: Порівняйте механізми різних видів травлення (позаклітинне, пристінкове,*

внутрішньоклітинне). Чим ви поясните їх відмінності?

2.4. *Завдання на порівняння прояву фактів, понять, законів і теорій різних наук.* Приклад: Порівняйте як відбувається дифузія в неживій природі та у живих істот. Чим пояснюються відмінності перебігу цього процесу в різних умовах.

2.5. *Завдання на систематизацію відомостей про спільний об'єкт вивчення різних наук.* Приклад: 1. Чому пелюстки сон-трави мають форму двоопуклої лінзи? Електричні явища в різних природних системах. Сонячне світло. Вода в неживій природі та організмах.

III тип – завдання на формування між предметних умінь та навичок

3.1. *Завдання на формування аналітичного мислення.*

3.2. *Завдання на формування дивергентного мислення.*

3.3. *Завдання на формування синтетичного (цілісного) мислення.*

3.4. *Завдання на формування критичного мислення.*

IV тип – завдання на розвиток ціннісного ставлення до світу природи та знань про нього.

На даний час на хіміко-біологічному факультеті Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка здійснюється робота із змістового наповнення наведеної системи завдань та їх апробація на доступність для старшокласників.

Висновки. Розуміння здобувачами освіти сутності природничо-наукової картини світу за допомогою системи навчально-пізнавальних завдань дозволить сформуванню у них ціннісне ставлення до природи, вміння робити світоглядні висновки та встановлювати міжпредметні зв'язки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончаренко С.У. Світоглядні функції загальної середньої освіти *Педагогіка і психологія*. 1994. №1. С.44-49.
2. Кузьменко В.В. Формування наукової картини світу учнів: від витоків до сьогодення: монографія. Херсон: РІПО, 2007. 600 с.

3. Степанюк А.В. Формування цілісних знань школярів про живу природу: монографія. Вид 2-ге, переробл. й доповн. Тернопіль: Вид-во «Вектор», 2012. 228 с.